

Θέσεις και Προτάσεις για την ελληνική οικονομία

Αθήνα, 30 Αυγούστου 2010

Τα κρίσιμα σημεία που αφορούν στην ελληνική οικονομία κατά την τρέχουσα συγκυρία εντοπίζονται σε τρεις αλληλένδετες, αλλά σαφώς διακριτές κατηγορίες πολιτικής παρέμβασης: τη δημοσιονομική πολιτική, τη χρηματοπιστωτική πολιτική και την αναπτυξιακή πολιτική.

Δημοσιονομική Πολιτική

Τα δημοσιονομικά μέτρα που έχουν συμπεριληφθεί στο Μνημόνιο για τη στήριξη της ελληνικής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο εστιάζουν στην αύξηση των δημοσίων εσόδων και τη μείωση των δημοσίων δαπανών.

Ως προς τα έσοδα, η διαρκής αύξηση των εμμέσων φόρων (αύξηση ΦΠΑ και ειδικών φόρων κατανάλωσης) έχει δημιουργήσει μια σταθερά ανοδική πορεία του πληθωρισμού (είναι πλέον ο υψηλότερος στην Ευρωζώνη με ποσοστό 5,5%), η οποία σε συνδυασμό με τις διαρθρωτικές αδυναμίες που έχει η ελληνική αγορά (συγκεντρώσεις επιχειρήσεων, φαινόμενα εναρμονισμένων πρακτικών, έλλειψη υγιούς ανταγωνισμού, κλπ.) δημιουργεί έντονες συνθήκες ακρίβειας, αποτρέποντας έτσι την καταναλωτική δραστηριότητα.

Η καταναλωτική δραστηριότητα πλήττεται και από τη μείωση του εισοδήματος που προκαλούν οι περικοπές σε αμοιβές τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, οι οποίες απορρέουν, αμέσως ή εμμέσως, από την εφαρμογή του Μνημονίου. Μέτρα όπως η δραστική μείωση του 13ου και 14ου μισθού στο δημόσιο τομέα, η δραστική μείωση στις συντάξεις δημόσιου, αλλά και ιδιωτικού τομέα, και η επιβολή του ΛΑΦΚΑ σε αυτές, η μείωση αποζημιώσεων σε μια περίοδο που οι απολύσεις αυξάνονται δραματικά, το πάγωμα μισθών στον ιδιωτικό τομέα, δημιουργούν καταστάσεις ασφυξίας, καθώς το οικογενειακό εισόδημα μειώνεται κατά 20% και σε ορισμένες περιπτώσεις φτάνει το 40%.

Ως αποτέλεσμα της προβλεπόμενης μείωσης του κύκλου εργασιών που ακόμη και κατά τις πιο αισιόδοξες προβλέψεις θα ξεπεράσει το 20% στη διετία 2010-2011, περίπου 100.000 εργαζόμενοι (πιο απαισιόδοξες εκτιμήσεις ανεβάζουν τον αριθμό σε 300.000 χαμένες θέσεις εργασίας όλων των ειδών - εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί) θα χάσουν τις θέσεις εργασίας τους, ιδίως σε κλάδους όπως το λιανικό εμπόριο, το αυτοκίνητο, τα ξενοδοχεία και οι επιχειρήσεις μαζικής εστίασης, η ψυχαγωγία και η βιομηχανία ένδυσης-υπόδησης και επίπλων. Επιπλέον υπάρχει μεγάλη πιθανότητα 1 στις 5 επιχειρήσεις να οδηγηθεί σε κλείσιμο το επόμενο διάστημα, δηλαδή πάνω από 170.000 «λουκέτα» μέχρι το τέλος του 2011.

Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από τις διαρκείς επιβολές εκτάκτων εισφορών (αμφιβόλου συνταγματικότητας όπως αποδεικνύεται), με ισοπεδωτική λογική, που πλήττουν την υγιή επιχειρηματικότητα. Ίδια είναι η κριτική και για την απηνή καταδίωξη της ιδιοκτησίας ακινήτων, όπου η θεμιτή προσπάθεια εντοπισμού των παρανόμων έχει εξελιχθεί σε κυνήγι μαγισσών που πλήττει κάθε ιδιοκτήτη ακινήτου, ανατρέποντας οικονομικούς οικογενειακούς προγραμματισμούς δεκαετιών.

Είναι προφανές ότι τα μέτρα δημοσιονομικής λιτότητας ως μονοδιάστατη πολιτική επιλογή προκαλούν τα ανωτέρω τραγικά αποτελέσματα και για το λόγο αυτό είναι επιβεβλημένη η ύπαρξη μέτρων στο χρηματοπιστωτικό και αναπτυξιακό τομέα που να αυξήσουν τη ρευστότητα στην αγορά.

Χρηματοπιστωτική Πολιτική

Το Μνημόνιο περιλαμβάνει ειδικές πρόνοιες σχετικά με τις αναγκαίες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας, ώστε αυτό να αποτελέσει στέρεο πυλώνα της οικονομίας. Ήδη έχει γίνει νόμος του κράτους το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ως μέσο διατήρησης της σταθερότητας του ταμειακού συστήματος των τραπεζών και δημιουργίας ενός μηχανισμού ασφαλείας για την περίπτωση που χρειαστεί κεφαλαιακή ενίσχυση κάποια από αυτές. Παράλληλα αυξήθηκαν κατά 25 δις ευρώ τα κονδύλια για την εγγύηση του ελληνικού Δημοσίου στα δάνεια που χορηγούν οι Τράπεζες.

Το ζητούμενο αυτών των πρωτοβουλιών είναι να αυξηθεί η δυνατότητα πιστωτικής επέκτασης στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Όμως οι σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες της Κυβέρνησης για τις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις και τα υπερχρεωμένα νοικοκυριά δυστυχώς δεν έχουν τύχει θερμής υποδοχής από το χρηματοπιστωτικό σύστημα και οι αντιδράσεις του ουσιαστικά έχουν αδρανοποιήσει τις σχετικές ρυθμίσεις.

Είναι χαρακτηριστικό ότι, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου 2010 η καθαρή ροή κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα διαμορφώθηκε σε μόλις 85 εκατ. ευρώ έναντι 962 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Γενικά παρατηρείται επιβράδυνση στην πιστωτική επέκταση τόσο προς τις επιχειρήσεις όσο και προς τα νοικοκυριά, καθώς ο ρυθμός ανόδου της συνολικής χρηματοδότησης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων διαμορφώνεται στο 0,86% σε σχέση με το υπόλοιπο τέλος Δεκεμβρίου 2009, και με βάση την έως τώρα πορεία ο ρυθμός πιστωτικής επέκτασης θα διαμορφωθεί λίγο υψηλότερα του 2%, πολύ μακριά από το στόχο 10% που είχε θέσει το Υπουργείο Οικονομίας στις αρχές του έτους.

Συνεπώς εάν δεν αλλάξει η συμπεριφορά του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αυτός ο πυλώνας της οικονομίας θα είναι ένα ακόμη αίτιο της ασφυξίας της αγοράς, που δεν θα αργήσει να γίνει επιθανάτιος ρόγχος.

Αναπτυξιακή Πολιτική

Όσον αφορά τις δημόσιες επενδύσεις, τα στοιχεία του ΓΛΚ είναι ξεκάθαρα. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων προέβλεπε ετήσια αύξηση των εσόδων κατά 59,6%, αλλά στο πρώτο εξάμηνο του 2010 παρατηρήθηκε το ακριβώς ανάποδο αποτέλεσμα: μειωμένα έσοδα κατά 40,2%. Αυτή η υστέρηση των εσόδων υπερκαλύφθηκε τελικά από την μείωση των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού σε ποσοστό 12,8%, έναντι στόχου 5,5% και της μείωσης των δαπανών του ΠΔΕ κατά 39,8% έναντι στόχου 4%. Ιδίως η μείωση αυτή των δαπανών του ΠΔΕ μαρτυρά τη μετάθεση πολλών έργων για τους επόμενους μήνες.

Το ΠΔΕ είχε ήδη υποστεί μια περικοπή της τάξης των 500 εκ., ευρώ (0,3% του ΑΕΠ). Ακούγεται ότι η Κυβέρνηση εξετάζει και νέα περικοπή άλλων 500 εκ. ευρώ (0,3% του ΑΕΠ), μειώνοντας το ΠΔΕ στα 9,2 δις. ευρώ από 9,7 δις που θα δίνονταν συνολικά, ώστε να πετύχει περαιτέρω περιορισμό του ελλείμματος. Αυτό όμως εγκυμονεί άλλους κινδύνους για την οικονομία, καθώς η μείωση του ΠΔΕ θα σύρει την χώρα ακόμα από βαθιά στην ύφεση (φέτος υπολογίζεται στο -4%), αφού θα κόψει κονδύλια που προορίζονταν για διάφορα έργα, τη στιγμή μάλιστα που ήδη η χρηματοδότηση των περισσότερων έργων παραμένει προβληματική. Εκτιμούμε ότι η δήλωση του νομπελίστα οικονομολόγου Τζόζεφ Στίγκλιτς, σύμφωνα με την οποία «η περικοπή επενδύσεων με υψηλή απόδοση, προκειμένου να επιτευχθεί η λογιστική μείωση του ελλείμματος, είναι πραγματική ανοησία» τα λέει όλα.

Αυτά τα στοιχεία είναι ενδεικτικά και για την αξιοποίηση του ΕΣΠΑ μέχρι στιγμής. Επίσης ειδικά για την επιχειρηματικότητα σημειώνεται ότι και η δραστηριότητα του ΤΕΜΠΜΕ έχει συρρικνωθεί κατά 16 φορές το πρώτο εξάμηνο του 2010.

Όσο για τον αναπτυξιακό νόμο, η πολυαναμενόμενη πρωτοβουλία αλλαγής του προκάλεσε απογοήτευση, καθώς μετά από πολύμηνη καθυστέρηση, δόθηκε στη δημοσιότητα προς διαβούλευση ένα σχέδιο νόμου το οποίο εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του κομβικούς κλάδους της οικονομίας που πλήττονται από την κρίση, όπως το εμπόριο και η οικοδομή, ενώ δεν προβλέπει καμία στήριξη σε ιδιωτικές επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο της χώρας μας (εκπαίδευση). Συνεπώς τα όντως ενδιαφέροντα μέσα οικονομικών ενισχύσεων που προβλέπει το σχέδιο του νέου αναπτυξιακού νόμου είναι χωρίς αντίκρισμα για μεγάλο κομμάτι της επιχειρηματικής και επενδυτικής κοινότητας.

Προτάσεις

- Καμία σκέψη για περαιτέρω αύξηση των έμμεσων φόρων, καθώς η συνακόλουθη αύξηση του πληθωρισμού θα είναι καταστροφική για την αγορά.
- Σωστή ενεργοποίηση του φοροεισπρακτικού μηχανισμού, ώστε να πληρώνουν φόρους αυτοί που έχουν πραγματική φοροδοτική ικανότητα και όχι όλοι ανεξαιρέτως, χωρίς καμία αναλογική διάκριση.

- Τυχόν διαδικασία περαίωσης να γίνει όχι με φοροεισπρακτική λογική, αλλά με λογική απελευθέρωσης των επιχειρηματιών από την ομηρία της εκκρεμότητας τακτοποίησης (κάτι που επιτείνεται από τις διαρκείς παρατάσεις παραγραφής).
- Περικοπές δημόσιων δαπανών όχι με ισοπεδωτική λογική, αλλά με εντοπισμό της σπατάλης και εξορθολογισμό των πληρωμών.
- Πίεση / επιβολή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα να διοχετεύσει πόρους στην αγορά.
- Αξιοποίηση του ΕΣΠΑ και του ΠΔΕ, χωρίς μονοδιάστατες λογιστικές προσεγγίσεις.
- Θέσπιση ενός αναπτυξιακού νόμου που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της αγοράς και της επιχειρηματικής και επενδυτικής κοινότητας.